

رەبێ دەستدریژییە بۆ سەر شەرفی پیاو و بنەمالە یان گەورەترین تاوانە بەرانبەر قوربانییەکان؟ (بەشی سێهەم - کوتایی) ... عەتای مەلا کەریم

بەریتانیا

ئەوێ که بیروپا باوهکانی ناو کۆمه‌لگا به‌درۆ ده‌خاته‌وه ده‌رباره‌ی رەبێ که گوايه رەبێ له‌لایه‌ن ئەو پیاوانه‌وه ئەنجام ده‌دریٲ که زۆر تامه‌زۆی سیکسن، یان وه‌ک به‌ کوردییه‌که‌ی خۆمان ده‌لێن زۆر موحتاجن، یان ئاره‌زوویه‌کی سیکسی له‌پاره‌به‌ده‌ریان هه‌یه‌و ئەگه‌ر وا نه‌که‌ن تیگه‌چن، ئەوه‌یه‌ که زۆربه‌ی تاوانه‌کانی رەبێ پێشتر به‌کاوه‌خۆ پلانیان بۆدانراوه. ئەو راستییه‌ش که زۆربه‌یان ژنیان هه‌یه‌و منالیان هه‌یه‌ هه‌مدیس ئەو بیروپا باوه به‌درۆ ده‌خاته‌وه که ئەوان گوايه له‌به‌ر ده‌ستنه‌که‌وتنی سیکس رەبێ ده‌که‌ن. (Hollin 1989) ده‌لێٲ که رەبێ زیاتر توندوتیژییە له‌وه‌ی سیکس بێٲ. به‌لام لێره‌دا ئەو پرسیاره‌ دێته‌ پێشه‌وه‌ که ئەو پیاوانه‌ بۆ توندوتیژییە به‌شیوه‌ی سیکس ئەنجامده‌دن و به‌ شیوه‌ی دیکه‌ی توندوتیژییە ئەنجامی ناده‌ن؟ پێده‌چێٲ ئەو جوړه‌

پیاوانه‌ تام و چیرۆکی تایبته‌ له‌و تیگه‌لاوکردنی سیکس و توندوتیژییە وه‌رگرن. بۆ زیاتر سه‌لماندنی قسه‌کانی (Hollin 1989) ده‌لێٲ له‌ زۆربه‌ی کاره‌کانی رەبێدا بێجگه‌ له‌و زامدار بوونی جه‌سته‌ییه‌ی که له‌ ئەنجامی کاره‌که‌وه‌ روده‌دات زامداربوونی جه‌سته‌یی دیکه‌ش له‌سه‌ر قوربانییەکان ده‌بینرێٲ. له‌ هه‌ندیک باردا زامداربوونیکی ته‌واو خراپ له‌ نیو گیانی ئەو که‌سه‌دا روده‌دات و له‌ ژماره‌یه‌کی که‌م و ده‌گمه‌نیشدا کوشتن یان ئەشکه‌نجه‌دانیکۆی زۆری له‌گه‌لدا ده‌بێٲ که به‌ سادیستی ناسراوه‌.

(Groth 1979) جوړه‌کانی ئەو که‌سانه‌ی که رەبێ ده‌که‌ن ده‌کات به‌ سێ به‌شه‌وه‌:

1. رەبێ کردن به‌هۆی توپه‌ییه‌وه‌: ئەم جوړه‌ رەبێ به‌زۆری به‌دوای دلپێسی و ئازاوه‌ی ناوماڵ یان رەتکردنه‌وه‌و قبولنه‌کردندا دێٲ. به‌ زۆری به‌رانبه‌ر ژن و هاوسه‌رو هاوڕیژیان ئەنجامده‌درین. له‌و داتایاندا که ئەو کوۆ کردونه‌وه‌ 40% له‌و جوړه‌ رەبێه‌ بوو.

2. رەبێ هیژ: ئەم جوړه‌ رەبێ به‌ مه‌به‌ستی سه‌لماندنی پیاویتی (نێرینه‌یی) ئەو که‌سه‌و بالاده‌ستی به‌سه‌ر مێینه‌ یان که‌سانی دیکه‌ی هاو رەگه‌زی خۆی و به‌ده‌سته‌ینانی سیکس و تیرکردنی ئەو ئاره‌زوانه‌یه‌. له‌م جوړه‌ رەبێه‌دا که‌مترین هیژ به‌کار دێٲ، واته‌ ته‌نها بۆ به‌ده‌سته‌ینای ئامانجه‌ سیکسییه‌که‌ی نه‌ک به‌مه‌به‌ستی ئازاردانی قوربانییەکه‌. ئەمجوړه‌یان 55% داتاکی بوو.

3. رەبێ سادیستی: له‌م جوړه‌ رەبێه‌دا سیکس و توندوتیژییە ته‌واوکه‌ری یه‌کترن و به‌ زۆری قوربانییەکه‌ ده‌به‌ستریته‌وه‌و له‌لایه‌نی ده‌رونییه‌وه‌ سوکایه‌تی پێده‌کریت و له‌لایه‌نی جه‌سته‌ییه‌وه‌ زۆر ئازارو ئەشکه‌نجه‌ ده‌دریٲ که هه‌ندیک جار کوشتنیشی به‌دوادا دێٲ. ئەمجوړه‌ رەبێه‌ ته‌نها 5%ی داتاکی گرتۆته‌وه‌.

بۆلینکردن و لیکدانه‌وه‌ی زۆر کراوه‌ بۆ جوړه‌کانی رەبێ و چۆنییتی که‌سایه‌تی تاوانباره‌کان به‌ مه‌به‌ستی تیگه‌یشتن له‌ ئالۆزییه‌کانی ئەو تاوانه‌و مه‌به‌ست و پالنه‌ره‌کانی تاوانباره‌که‌. چونکه‌ ئاشکرایه‌ که رەبێ ته‌نها کاری سیکس نیه‌و به‌س به‌لکو، به‌تایبته‌ی له‌ رەبێ سادیستیدا، زۆربه‌ی جار ئاوه‌اتنه‌وه‌ی پیاوه‌که‌ له‌ ئەنجامی ئازاردانی ئافره‌ته‌که‌و توندوتیژییەوه‌ روده‌دات نه‌ک به‌هۆی کاری سیکسی

ئاساییه‌وه‌. [(Hollin 1989)]

بتوانن ديوه زمه ی ئه و تاوانه له هزریناندا بسپرنه وه . کهسانی جیاواز کاردانه وه و په رچه کرداری جیا جیان ههیه بو تاوان . بو نمونه ، هه ندیک کهس ئه گهر شه ویک دزیک بیته ناو ماله که بیان و شتیک بدزیت بیان هه ر په نجه ره یه ک بشکینیت ئیتر ناتوانن به ئارامی له و ماله دا بخه ون و ده یانه ویت له وشوینه بگوینه وه . له به ریتانیا زور جار له سهردانی قوربانیا نی تاواندا ئه و پئیشنیا رانه روه پروی کومه له ی کومه کی قوربانیا نی تاوان (Victim Support) ده کریته وه که خوم وه ک خوبه خش کاری تیدا ده که م . ئه ی ئه گهر که سی ک تاوانی ره یی به رانه ر کرابیت ؟ ئه و کاته مه سه له که زور زور سه خنتره . له کومه لگا خوره لاتیه کاندان تاراده یه ک په یوه ندی کومه لایه تی پته و ماوه له نیو خه لکدا . ئه گهر که سی ک ماله که ی بپریت بیان ئوتوموبیله که ی بدزیت بیان سه ری مناله کانی بشکیت تاراده یه ک به شیوه یه کی ئاسایی خزم و که سوکارو دراوسی ده چنه سهردانی و دلنه وایی ده که ن ؛ پیده چیت ئه مه هه ر به شیوه یه کی سه روشتی کومه کیکی مه عنه وی بیت به و قوربانیا نه . به لام ئه ی ئه گهر که سی ک ده ستریزی سیکی کرایه سه رو له وه ش خراپتر ره یپ کرا ! لی ره دا پیده چیت کومه لگا نه فره تی لی کات : ئا لی ره دا ده توانین بلین کومه له یه کی وه ک کومه له ی کومه کی قوربانیا نی تاوان بو ئه و جو ره قوربانیا نه له و جو ره کومه لگایانه دا پیویستییه کی ژیا نییه .

نابیت ئه وه شمان له بیر بچیت که هه رجوره خزمه تیکی له و جو ره ده بیت به شیوه یه کی نه ینی بیت و ته نها پو لیس و کومه له ی قوربانیا نی تاوان لی ئا گادار ده بن و نابیت هیچ که سی ک له وانه ی سهردانی قوربانیا نه کان ده که ن ، که به زوری خوبه خشن ، نه ینی هیچ قوربانیا نه ک بدرکینیت . ده بیت ناسنامه ی تاییه تیان پیبیت و له کاتی سهرداندا نیشانی قوربانیا نه که ی بدن و هه موو ئه م مه سه لانه ش دوای وه رگرتنی ره زامه ندی قوربانیا نه که ده بیت ، که مافی ئه وه شی هه یه بلیت که س سهردانم نه کات و پیویستم به هیچ نییه . ئیستا ، له سال ی 2006 هه وه له به ریتانیا ده بیت هه موو قوربانیا نه کی تاوان له ماوه ی 48 کارتیردا به ته له فون له لایه ن خوبه خشیکی کومه له ی کومه که وه په یوه ندی پیوه بکریت و ئه گهر ئاره زوی ئه وه ی کرد که رو به پرو له گه لی دابنیشیت ئه و که سه سهردانی ده کات . ده توانیت له به راه ی مه عنه و یه وه هاوسوزی له گه لدا نیشاندات و رینوما یی پیویستی بکات و ئه گهر پیویستی کرد و قوربانیا نه که پیی باش بوو رو به پرو ده زگای دیکه ی بکاته وه بو کومه کی زیاتر . سه رچا وه کان :

Home Office Crime Statistics. Available from:

<http://crimestatistics.org.uk/output/page76.asp>

Muncie ، J ، & McLaughlin ، E. (2001) The Problem of Crime. 2nd ed. London: Sage Publications .

Hollin ، C ، .R. (1989) Psychology and Crime: an introduction to criminological psychology. London: Routledge .

Hale ، C ، .et al. (2005) Criminology. Oxford: Oxford University Press .

Ainsworth ، P ، .B. (2000) Psychology and Crime: Myths and reality. Harlow: Pearson Education Ltd .

وانه کانی خویندنی "سایکولوژی تاوان" له په یمانگای لانکه شی ری خوره لات بو خویندنی بالا سه ر به زانکوی لانکاسته ر .

من له و باره یه وه وتاریکی دیکه م نویسه که له گو قاری خاک ژماره 85 سال ی هه شتم 2004 دا بلا وکرا و ته وه له سه رمال په ری خویشم

www.knowledgesource.blogspot.com داو نلود ده کریت به کرتی به شی (پایه تی یاسا و تاوانی (کریمینۆلۆجی)).

ⁱⁱ به گویره ی ناماره نو یکان ئیستا ئه و ژماره یه له 14000 به ره و ژورتره به لام پیده چیت هۆکاره کی ئه وه نه بیت که ئه و جو ره تاوانانه رو له به رزیه به لکو خه لکی زیاتر وریا ده بنه وه و زیاتر پو لیس ئا گادار ده که ن له کیشه کانیان . پیویستی به بوتریت که تاوانه سیکسیه کان هه ر ره یپ نییه و هه موو جو ره تاوانیک ده کریته وه که په یوه ندی به سیکسه وه هه بیت له گه ل مثال یان گه وره به خراپه کاره ینا ی پله و پایه شه وه به سیکس کرن له گه ل کهسانی ده ستوینه ونو کارمه ندی خوارخوی ، که جو بایه له ره یپ .